

nehézségei. Nem találni példát az ún. „visszaköznevesülésre”, tehát arra, hogy egy olyan személynévből váljék köznévvé, amelynek közszói eredete meglehetősen nyilvánvaló, és mint ilyen, a „visszaköznevesülésbe” komolyan belejátszhat a szó eredeti jelentése. Másik problémája a szó keletkezésének, hogy első lenne a maga nemében, hiszen magyar személynév köznevesülésére az első adat csak a XVII. sz.-ból van (l. *maca*).

REMÉNYI ANDREA

Barangolások a névmagyarosítás területén

Az elmúlt másfél esztendőben több ízben volt szerencsém Bükkszentkereszten tölteni az időmet. Bár jó párszor megfordultam itt és sok helybélivel beszélgettem, csak egy későbbi látogatás alkalmával hívták fel a figyelmemet, hogy itt milyen „híres nevű” emberek élnek. Ezek a nevek a névmagyarosítás szülöttei. A felfedezés felkeltette érdeklődésemet a téma iránt és arra indított, hogy részletesebben is foglalkozzam vele. A következőkben megpróbálom átfogó képet adni a névmagyarosítás múlt századi törekvéseiről, s ennek fényében a bükki üveghuták névváltoztatásairól is.

A névmagyarosítás történelmi háttere és fogadtatása az 1930-as évekig

A Kárpát-medencében létrejövő népmozgások, bevándorlások, telepítések folyamatosan telítették meg idegen eredetű nevekké a magyar nyelvterület családnévanyagát. Mindez a legszámottevőbb az utóbbi két - három évszázadban volt.

Az idegen eredetű családnevek elterjedése ellen először a reformkorban léptek fel. Ez volt az ún. névmagyarosítás. Ez a törekvés tulajdonképpen a magyar nemzeti eszményből fakadt, s ma már kissé nacionalistának érezzük.

Az 1848/49-es szabadságharc folyamán több száz magyar honvéd változtatta meg szláv vagy német hangzású nevét. Sajnos ebből a hazafiúi lelkesedésből sok helytelen, erőltetett családnév született. (Részletes feldolgozását l.: Századunk névváltoztatásai. 1800–1893. Bp., 1895.). A bukás után az osztrák hadsereg érvénytelenítette a neveket, persze nem magyartalanságuk miatt (1849. szeptember 9. 295/1949. sz. katonai főparancsnoki rendelet).

Ezután 1867-ig tulajdonképpen szünetelt a névmagyarosítás. A kiegyezés után újra föllendülés következhetett volna, ám az 1870-ben hozott 2. 9686. sz. belügyminiszteri rendelet az engedélyezési díjat 5 forintban állapította meg, s ez akkoriban igencsak visszatartó tényezőnek bizonyult.

1881-ben viszont – Thaly Kálmán felszólalásának köszönhetően – az országgyűlés az öt forintos illetékdíjat ötven krajcárra szállította le (TELKES SIMON, *Hogyan magyarosítsuk a vezetékneveket?* Bp., 1906. 78). Az idézett mű szerzője Telkes Simon, az ekkoriban megalakult Központi Névmagyarosító Társaság elnöke volt, aki igyekezett minél nagyobb propagandát csinálni a „szent ügynek”. Könyvéről részletesebben a következő pontban szólok.

A milleniumi év felfokozta az egész mozgalmat. Az 1896. szeptember 26-án hozott 3. 84. 829. sz. belügyminiszteri rendelet elengedte a közszolgálatban lévők névváltoztatásánál az illetőségi bizonyítvány és az illetőségi hatóság nyilatkozatának beszerzését, a következő év december 29-én kelt 4. 121. 190. sz. rendelet pedig a névváltoztatási kérvények ügyintézését gyorsította meg.

A névmagyarosítás egyik „nagy eredménye” volt, hogy 1897-ben sikerült elérnie a szabadságharc alatti névváltoztatások érvényességének visszaállítását (1897. november 11. 105. 265. sz. rendelet). A probléma csak az volt, hogy az érdekelteknek újra kellett folyamodniuk e nevekért. Ma már tudjuk, hogy ez a rendelet elhibázott volt, mert nemzeti érzés ide vagy oda, ezek a nevek voltak a névmagyarosítás „torzszülöttjei”. Nagyon sok helytelenül képzett, izléstelen név volt közöttük (*Könyvhégyi, Hangosy, Aranyosy, Hagymásy, Kedvesy, Tanfy, Szerelemfi, Hazafi, Vaskalap* [< Eisenhut], *Későy* stb.). Nem véletlen, hogy a témában az első jelentős nyelvészeti vizsgálat – BENKŐ LORÁND cikksorozata – is innen idézi a legtöbb rossz példát (A családnévváltoztatás kérdései: Magyarosan XVII, 40–50, 65–72, XVIII, 1–6).

A névmagyarosítást azonban nem mindenki fogadta kitörő lelkesedéssel. Ilyen volt Mikszáth Kálmán is, aki az Új Zrínyiaszban írt a híres nevek felvételéről, persze a tőle megszokott humorral:

„Egy kis sánta urat így mutattak be közülök:

– Zrínyi Mór, a biztosítási osztály főnöke.

– Hogyan?! – kiáltott fel megütközéssel.

– Hiszen a Zrínyiek kihaltak, és a Mór név nem is volt szokásos a családban.

– Oh, kérem – szólt a kis emberke nyájas vigyorgással, a kezeivel vastag óraláncába kapaszkodva –, én csak fölvettem ezt a nevet.

Zrínyi lábával toppantott és indulatosan mondá:

– Hát akkor menjen ki tüstént és tegye le.

– De kérem, kérem, gróf úr, én azt belügyminiszteri engedéllyel vettem fel.

A bank ügyésze félrevonta Zrínyit az ablakmélyedésbe, hogy ez egészen törvényes eljárás, és nem lehet ellene kifogást emelni” (Új Zrínyiasz. Akadémiai Kiadó. Bp., 1957. 101).

A kor egyik híres novellistája, BERCZIK ÁRPÁD maró gúnnyal mutatja be a „nagy törekvést” egy 1898-ban megjelent karcolatában. A történet szerint Ósfalvy Benő – egy adóhivatal főnöke – azt akarja elérni, hogy beosztottai – akik közül egyiknek sincs magyar hangzású neve – valamennyien magyarosítsák meg nevüket, különben elesnek mindennemű prémiumtól. A kollégák először megrémülnek, de aztán rájönnek a megoldásra: valamennyien a főnök nevét fogják felvenni. Ósfalvy azonban ezt már nem engedheti és eláll szándékától. Egy jellemző részlet a műből: „Dimitriunak Ósfalvy a „Dömötör” vagy a „Demeter” neveket javasolta. Az új név is D-vel kezdődne, nem kellene a fehéreműt újra „merkoltatni”.” (A névmagyarosító: Budapesti Szemle. 1898.)

A többségben azonban magasan lángolt a vágy a nemzet neveinek megmagyarosítása iránt, s így a folyamat haladt előre. A következő forrás már 1917-ből való. LENGYEL ZOLTÁN írta, a címe: Magyar Névkönyv. Részletesen majd a következő pontban említjük, most csak néhány idézettel szeretném bemutatni azt az érzést, mely az I. világháború végén jellemezte a névmagyarosítókat:

„Vegyük kezünkbe mindnyájan a nagy ügyet és szüntelenül irtsuk az idegent és lángoló lelkesedéssel, egy akarattal vigyük diadalra a szent ügyet, hogy a név nyomán a valóságban is szülessen meg a vér és könny után a boldog, a nagy, a hatalmas, az egységes új Magyarország!” (12).

„Ha a magyar nemzet élni és megmaradni akar, akkor állandóan gyarapodnia kell. A fejlődés magával hozza a szükségletet minden téren. Új magyar nevekre is szükség van tehát folyamatosan” (207).

„A történelem folytonosságát kell e téren is helyreállítanunk! Úgy kell magyarosítanunk, mintha ezer esztendő óta mind magyarok lennénk és azok maradtunk volna” (211).

Azt hiszem, hogy ízelítőül ennyi elég is.

A névváltoztatás utolsó nagy hulláma az 1920-as és az 1930-as évekre tehető, amikor több száz magas rangú hivatásos katonatiszt változtatott nevet. A háttérben a vitézzé avatás húzódott meg, amelynek egyik előfeltétele volt a magyaros hangzású név (vö. HAJDÚ MIHÁLY, A családnév-változtatások szociológiai hátteréhez. NÉ. 16: 5–12).

A II. világháború után a névmagyarosítás nagymértékben visszaszorult. Csak nagyon kevesen éltek vele, s ez annak is betudható, hogy a polgárok e témában vajmi kevéssé voltak tájékozottak.

A névmagyarosítás szabályai

Különös, hogy ezt a politikailag is tudatosan befolyásolt folyamatot hosszú ideig csak nagyon kevés rendelet szabályozta. A névválasztásnak nem állítottak lényegi korlátot, az ügyben a belügyminisztérium szava döntött. Ez azt

jelenthette, hogy az erre kijelölt hivatalnokok határoztak az engedély felől. (Nem hiszem, hogy a belügyminiszter bírált volna el minden egyes kérelmet.)

A már említett 1848/49-es szabadságharc alatti névmagyarosítások között rengeteg volt az -y-ra végződő név, hisz a többség úgy gondolta, hogy ezzel ősi eredetet kölcsönöz magának s neve legalább írásmódjában nemesi színezetet kap. A kérdés körül fellángolt a vita, s jöllehet a névmagyarosítás programja 1867-ig tulajdonképpen szünetelt, az utána következő években nem, vagy csak kivételes esetekben engedélyezték az -y-ra végződő családnevek felvételét. (Erről szintén nem volt rendelet, de sejtethető, hogy a kivételezettek sorába elsősorban a katonák és a magas beosztású hivatalnokok tartoztak.) Jó példa erre az Országos Levéltárban található következő eset:

Liszkovics Nándor benyújtotta kérelmét melyben nevét Simándy-ra kéri változtatni. A folyamodáshoz a következő megjegyzést fűzték az engedély meghozatala előtt: „... egyben felhívom címet, hogy folyamodót hallgassa ki az iránt, vajon a névváltoztatást „i”-vel írva hajlandó-e elfogadni, mert a kért „y”-al engedélyeztetni nem fog” (OL. 1896 - I - 1 1460/1896).

Nem sokkal később alakult meg a Központi Névmagyarosító Társaság. Alapítója – s egyben elnöke is – TELKES SIMON volt, aki először 1897-ben adott ki egy rövid könyvet útbaigazítás gyanánt. Összefoglalta benne a névváltoztatás addigi történetét, rendeleteit, valamint egy tekintélyes névlajstromot is közölt, amiből mindenki tetszése szerint választhatott. Telkes a jóízűre és a magyaros hangzásra intette olvasóit. A kellemetlenségeket kerülendő, óvott a híres és/vagy nemesi nevek felvételétől. A könyvben találunk egy olyan történetet, hogy valaki Gyulai-ra változtatva vezetéknevét, kérelme beadása előtt levélben tudakozódott Gyulai Pál véleménye felől, aki nagylelkűen áldását adta e „hazafiúi szándéokra”. Telkes könyve keresett lehetett, hisz 1898-ban, majd 1906-ban újra kiadták.

A következő ilyen tárgyú munka LENGYEL ZOLTÁN Magyar Névkönyv című könyve 1917-ből, mely mind terjedelmében, mind kidolgozottságában fölülmúlta elődjét. Névényaga még mindig sok hibát tartalmaz, sajnos nagyon kitetszik Lengyel műkedvelő nyelvész mivolta. Szolgáljon mentségül számára, hogy a megfelelő szabályok még mindig hiányoztak, így csak saját ízlésére hagyatkozhatott.

Érdemi változás csak 1933-ban született, amikor a belügyminisztérium rendeletben (40.200/1933.) határozta meg a névváltoztatás szabályait. Számunkra ebből a következők a fontosabbak:

– a családi név megváltoztatását az a magyar állampolgár kérheti, akinek neve „nem magyaros hangzású”, vagy „magyaros hangzású ugyan, de a jó ízlést sértő, gúnyolásra alkalmas”, továbbá az, aki túlon túl elterjedt családnevet visel.

– nem vehetők fel sem idegen hangzású, sem magyartalanul képzett, sem kettős, sem híres családok nevei, valamint régies írásmódú nevek, s azok, melyeket így is sok család visel.

– „... az a közalkalmazott, aki legalább középiskolai képzettséghez kötött állást tölt be, ha 15 évi közszolgálatra és a harctéren szerzett kardos kitüntetés, vagy vitézségi érme, vagy sávós sebesülési érme van”, felvehet régies írásmóddal írt nevet is, de „kettősen régies írásmóddal (pl. *thy, ssy* stb.) írott nevet ilyen folyamodó sem kaphat”.

Természetesen még tovább mehetnénk a névmagyarosítás történetében, de vizsgálódásunkhoz most ennyi bőven elegendő. Jól látható, hogy a rendeletek mennyire nélkülözték a nyelvészet szakszerű ítéleteit és irányító munkáját, s így több kiskaput is nyitva hagytak e területen.

Névmagyarosítások Új-Hután

A bükki hutatelepülések a diósgyőri Korona-uradalom 1755-ös kezdeményezése nyomán születtek. Először csak egyetlen település volt (Ó-Huta), majd ahogy haladtak az üveggéztetéshez szükséges faanyag kitermelésével, úgy költözött és bővült a vidék lakossága. Így jött létre Ó-Huta, Új-Huta, Répáshuta, valamint még egy telep a Gyertyán-völgyben, amely azonban 1896-ban megszűnt. Emlékét a ma is meglévő temetője őrzi. (Új-Huta 1940-től a *Bükkszentkereszt* nevet viseli, Ó-Huta pedig – követve a példát – a *Bükkszentlászló* elnevezést választotta magának.) Ám az üveggéztető mesterségnek errefelé ekkoriban még nem voltak hagyományai, s így a megfelelő szakemberek is hiányoztak. Ezért a huták vezetői cseh, lengyel, rutén, szlovák és német munkásokat telepítettek ide. A betelepülés feltétele a szaktudáson kívül a római katolikus egyházhoz való tartozás volt. Eleinte még három – esetenként négy – nyelvet is beszéltek e közösségek, később a szlovák nyelv vált uralkodóvá.

Az 1896-os esztendő az ősi múltra való emlékezés jegyében telt. A magyarságtudat – sajnos néha túlzott mértékben is – átította az emberek szívét, s ebben a légkörben nagyon is érthető volt, hogy a névmagyarosítást még jobban szorgalmazták, mint addig.

Pogonyi Bernát, az új-hutai római katolikus plébánia lelkésze – akinek hívei közé értendő a másik három hutatelepülés lakossága is – széles körben fejthette ki propagandáját, hiszen – tekintve a települések kicsinyiségét – meglehetősen nagy számú családot tudott ezen ügynek megnyerni. (A Miskolci Levéltárban található az a levélváltás, mely a lelkész és az alispán között folyt, s amelyben mind a ketten elkötelezik magukat az ügy mellett. ML. 7219/1896.) Jól mutatják a már előzőleg említett Telkes Simon szavai, hogy milyen értéket képviselt tette az akkori közvélemény számára: „Pogonyi Bernát (volt) új-hutai (Borsod vármegye) róm. kath. plébános példát mutatott arra, miként lehet a híveket a tömegesebb névmagyarosításnak megnyerni. Sikerült neki hívei közül az 1896. évben előbb 52, azután 27, az 1897. év november havában pedig újra 27 családot a nemzet

ezredéves ünnepének emlékére névmagyarosítani” (Hogyan magyarosítsuk a vezetékneveket? Bp., 1906. 93).

A bükk-szentkereszti egyházi anyakönyvek szerint 1896 és 1898 között 96 különböző név nyerte el az engedélyt.

új név	névv. éve	szül. éve	régi név	lakhely
<i>Almási</i>	1896	1891	<i>Sipula</i>	Új-Huta
<i>Aradi</i>	1898	1897	<i>Orliczki</i>	Ó-Huta
<i>Barkóczy</i>	1898	1875	<i>Kohulák</i>	Új-Huta
<i>Barna</i>	1896	1886/1892	<i>Fridel</i>	Répáshuta
<i>Battyányi</i>	1896	1892	<i>Zlidák</i>	Ó-Huta
<i>Bányász</i>	1898	1897	<i>Palácsik</i>	Új-Huta
<i>Bátori</i>	1896	1884/1886	<i>Brecska</i>	Új-Huta
<i>Bérczi</i>	1896	1886	<i>Fridel</i>	Új-Huta
<i>Bihari</i>	1898	1880	<i>Fridel</i>	Új-Huta
<i>Bikkhegyi</i>	1896	1893	<i>Stuller</i>	Új-Huta
<i>Borsodi</i>	1896	1889	<i>Szlávik</i>	Új-Huta
<i>Budai</i>	1896	1885/1888	<i>Szlanyinák</i>	Új-Huta
<i>Csanádi</i>	1898	1874	<i>Berzi</i>	Új-Huta
<i>Csatári</i>	1896	1890	<i>Berzi</i>	Új-Huta
<i>Császári</i>	1896	1868/1888	<i>Tokár</i>	Új-Huta
<i>Csipkés</i>	1897	1888	<i>Kánya</i>	Ó-Huta
<i>Csokonai</i>	1896	1870	<i>Orliczki</i>	Új-Huta
<i>Darvas</i>	1898	1879	<i>Petrusovics</i>	Új-Huta
<i>Dálnoki</i>	1896	1883/1885	<i>Leba</i>	Új-Huta
<i>Dombai</i>	1896	1889	<i>Matiscsák</i>	Új-Huta
<i>Erdélyi</i>	1896	1884	<i>Matiscsák</i>	Új-Huta
<i>Erdődi</i>	1896	1885	<i>Matiscsák</i>	Új-Huta
<i>Erdős</i>	1898	1892	<i>Sproch</i>	Répáshuta
<i>Egri</i>	1896	1896	<i>Kohulák</i>	Új-Huta
<i>Faragó</i>	1898	1873	<i>Fridel</i>	Új-Huta
<i>Fehér</i>	1896	1886	<i>Vejsz</i>	Új-Huta
<i>Fodor</i>	1896	1886	<i>Flekács</i>	Új-Huta
<i>Füredi</i>	1896	1893	<i>Flekács</i>	Répáshuta
<i>Győri</i>	1896	1888	<i>Matiscsák</i>	Új-Huta
<i>Hajós</i>	1896	1886	<i>Mojher</i>	Új-Huta
<i>Halász</i>	1896	1874	<i>Szlóvák</i>	Új-Huta
<i>Hegedűs</i>	1896	1888	<i>Oprendek</i>	Új-Huta
<i>Hegy</i>	1896	1885	<i>Matiscsák</i>	Új-Huta
<i>Hegyközi</i>	1896	1886	<i>Matiscsák</i>	Új-Huta
<i>Herczeg</i>	1896	1896	<i>Lopusnyi</i>	Ó-Huta

<i>Hevesi</i>	1896	1883	<i>Fridel</i>	Répáshuta
<i>Hevesi</i>	1896	1894	<i>Kohulák</i>	Új-Huta
<i>Hidvégi</i>	1896	1884	<i>Leba</i>	Új-Huta
<i>Horvát</i>	1896	1887	<i>Novék</i>	Új-Huta
<i>Horvát</i>	1896	1889	<i>Novék</i>	Répáshuta
<i>Hortobágyi</i>	1896	1892	<i>Piplák</i>	Új-Huta
<i>Hunyadi</i>	1896	1892	<i>Muha</i>	Új-Huta
<i>Huszár</i>	1897/1898	1886/1887	<i>Stuller</i>	Új-Huta
<i>Iparos</i>	1898	1885	<i>Kánya</i>	Ó-Huta
<i>Iványi</i>	1896	1872	<i>Matiscsák</i>	Új-Huta
<i>Kalocsai</i>	1898	1878	<i>Muha</i>	Új-Huta
<i>Karczagi</i>	1896	1885	<i>Fridel</i>	Új-Huta
<i>Kárpáti</i>	1896	1891	<i>Fridel</i>	Új-Huta
<i>Keleti</i>	1896	1873	<i>Piplák</i>	Új-Huta
<i>Kinizsi</i>	1896	1876	<i>Plauscsák</i>	Új-Huta
<i>Kömlei</i>	1896	1892	<i>Tokár</i>	Új-Huta
<i>Kőrösi</i>	1896	1888	<i>Sipula</i>	Új-Huta
<i>Kövári</i>	1896	1878	<i>Novék</i>	Répáshuta
<i>Ladányi</i>	1896	1887	<i>Plauscsák</i>	Új-Huta
<i>Ligeti</i>	1896	1887	<i>Muha</i>	Új-Huta
<i>Losonczi</i>	1897	1883	<i>Orliczky</i>	Répáshuta
<i>Lócsei</i>	1898	1871	<i>Orliczki</i>	Répáshuta
<i>Magyar</i>	1896	1867	<i>Sipula</i>	Új-Huta
<i>Maklári</i>	1896	1884/1894	<i>Mertel</i>	Új-Huta
<i>Margitai</i>	1896	1889	<i>Suller</i>	Új-Huta
<i>Mátrai</i>	1896	1893/1896	<i>Flekács</i>	Répáshuta
<i>Mezei</i>	1896	1892	<i>Kohulák</i>	Új-Huta
<i>Munkácsi</i>	1896	1885	<i>Offertaler</i>	Répáshuta
<i>Munkácsi</i>	1896	1888	<i>Offertaler</i>	Gyertyánvölgy
<i>Nemes</i>	1898	1891	<i>Flekács</i>	Répáshuta
<i>Négyesi</i>	1898	1897	<i>Brecska</i>	Új-Huta
<i>Nógrádi</i>	1896	1891	<i>Novék</i>	Répáshuta
<i>Ónodi</i>	1896	1863	<i>Offertaller</i>	Répáshuta
<i>Pallagi</i>	1896	1895	<i>Plauscsák</i>	Új-Huta
<i>Pataki</i>	1898	1888/1896	<i>Galuska</i>	Új-Huta
<i>Pálfi</i>	1896	1888	<i>Plauscsák</i>	Új-Huta
<i>Petőfi</i>	1896	1876/1886	<i>Petrusovics</i>	Új-Huta
<i>Pintér</i>	1897	1887	<i>Brecska</i>	Új-Huta
<i>Pókai</i>	1897	1887	<i>Orliczky</i>	Répáshuta
<i>Pontos</i>	1898	1897	<i>Piplák</i>	Új-Huta
<i>Radványi</i>	1896	1870	<i>Plavuscsák</i>	Új-Huta

<i>Rákóczi</i>	1896	1868/1871	<i>Pervusovics</i>	Új-Huta
<i>Rákosi</i>	1896	1895	<i>Kollibiár</i>	Új-Huta
<i>Reményi</i>	1896	1894	<i>Kohulák</i>	Új-Huta
<i>Révész</i>	1896	1889	<i>Leba</i>	Új-Huta
<i>Rózsahegyi</i>	1896	1890	<i>Fridel</i>	Új-Huta
<i>Sándor</i>	1896	1886	<i>Kohulák</i>	Új-Huta
<i>Szepesi</i>	1896	1869/1895	<i>Szuszki</i>	Új-Huta
<i>Szécsényi</i>	1896	1884/1893	<i>Podesva</i>	Új-Huta
<i>Székhelyi</i>	1897	1884	<i>Kozák</i>	Új-Huta
<i>Szolnoki</i>	1896	1886	<i>Plavuscsek</i>	Új-Huta
<i>Szöllősi</i>	1896	1883	<i>Leba</i>	Új-Huta
<i>Tarnai</i>	1896	1889/1892	<i>Stuller</i>	Új-Huta
<i>Tavaszi</i>	1896	1896	<i>Mertel</i>	Új-Huta
<i>Telekes</i>	1896	1891	<i>Plauscsák</i>	Új-Huta
<i>Teleki</i>	1896	1888	<i>Offertaller</i>	Répáshuta
<i>Vadas</i>	1896	1877	<i>Goffa</i>	Új-Huta
<i>Vadnai</i>	1896	1888	<i>Opredek</i>	Ó-Huta
<i>Vasas</i>	1898	1865	<i>Orlietz</i>	Répáshuta
<i>Váradi</i>	1896	1894	<i>Matiscsák</i>	Új-Huta
<i>Verbőczy</i>	1896	1884	<i>Orliczky</i>	Új-Huta
<i>Vezér</i>	1898	1874	<i>Offertaller</i>	Répáshuta
<i>Vitéz</i>	1896	1892	<i>Venczel</i>	Új-Huta

Sajnos a Miskolci Levéltárban az erre vonatkozó adatok elvesztek, így csak Telkes idézett mondatára hivatkozhatunk, eszerint azonban Pogonyinak 1897 végére 106 családot sikerült magyarosítani. Nem valószínű, hogy Telkes téved. Talán az az eltérés oka, hogy az 1894-es anyakönyvi törvény létrejöttével az ez év után következő bejegyzéseket elegendő volt csupán az állami anyakönyvben feltüntetni.

A vizsgált nevek között 11 híres név is van, ezeket most nem számítjuk. A megmaradt 85 név megoszlása a következő:

földrajzi név	58	68%
keresztnevből alakult	1	1%
közzői eredetű	26	31%

Látható, hogy a földrajzi névből alakult családnevek túlnyomó többségben vannak. Valószínű, hogy ezekből volt a legegyszerűbb magyar nevet létrehozni.

Kevesen tartották meg régi nevük kezdőbetűjét (12), s a hangzásbeli hasonlóságra sem nagyon figyeltek. Valódi tükörfordítás is csak egy van közöttük: Fehér - Vejsz.

Az új-hutai névmagyarosításoknak azonban van egy nagyon izgalmas része is. Több család választott ugyanis híres történelmi nevet magának, vagy pedig valamelyik nagy magyar művész vezetéknevét „vette kölcsön”. A 2. fejezetben említett Lengyel Zoltán felsorolja könyve végén azokat a híres neveket, melyeket az illem és a tisztelet nem enged felvenni:

Batthyány, Berzeviczy, Berzsenyi, Bethlen, Bocskay, Csokonai, Deák, Eszterházy, Gvadányi, Héderváry, Hunyadi, Illésházy, Jókai, Kazinczy, Kinizsi, Kisfaludy, Klapka, Klauzál, Koháry, Korvin, Kossuth, Kölcsey, Madách, Mikes, Nádasdy, Orczy, Pázmány, Petőfi, Rákóczi, Szapolyai, Széchenyi, Szemere, Thököly, Verbőczy, Vörösmarty, Wesselényi, Zápolya, Zichy, Zrínyi.

Ez azt jelentette, hogy csak nagyon kivételes esetekben fogadtak el ilyen kérelmeket. Bár Lengyel könyve 1917-ben jelent meg, jó okunk van feltételezni, hogy már 1896-ban is érvényben volt ez a szemlélet. (Ha megnézzük az Országos Levéltárban őrzött névmagyarosítási adatokat, akkor azt látjuk, hogy vizsgált éveinkben nagyon kevés az ilyen tartalmú kérvény.) Lengyel névsora 39 nevet tartalmaz, az új-hutai névváltoztatások között pedig 8 név van, mely e listán is szerepel: *Batthyány, Csokonai, Hunyadi, Kinizsi, Petőfi, Rákóczi, Szécsényi, Verbőczy*. Ezenkívül még van 3 név, melyek szintén ide tartoznak: *Bátori, Munkácsi* és *Pálfi*.

Tudjuk, hogy az -y-ra végződő neveket ekkoriban már nem engedélyezték. Névmagyarosítóink közül 8 ügyesen megkerülte ezt: olyan híres nevet választott, amelyik nem végződött -y-ra. A *Bátori* esetében viszont nem engedélyezhették a *th*-t, de még így is 7 család tudott pontosan ugyanolyan nevet „szerezni”, mint az „eredeti”. Érdekes az is, hogy e 7 családból 5 új-hutai.

Önkéntelenül is felmerül az emberben a kérdés, hogy milyen véletlen folytán történhetett mindez. Tudjuk, hogy 1896-ban és 1897-ben egyszerűsítették a kérelmek intézésének procedúráját. Ezáltal az ügyeket gyorsabban intézték, s ha azt is figyelembe vesszük, hogy milyen nagy tömegek éltek e lehetőséggel ezekben az években, akkor valószínűleg a véleményezés is felületesebben zajlott.

Pogonyi ráadásul olyan levelet írt az alispánnak, amelyben a lehető legolcsóbb és leggyorsabb elintézését kéri az ügynek. Kapcsolatba lépett Telkes Simonnal is, akinek ez a hazafiúi tett – miként korábban idéztük – rendkívül tetszett, és sietett segítséget nyújtani a kérelmezőknek. Bizonyos, hogy közbenjárására gyorsan és zökkenőmentesen zajlott le a dolog, hisz ehhez – mint a Központi Névmagyarosító Társaság elnökének – megvoltak a kapcsolatai. Ehhez járult még az alispán támogatása is, így hát nem csoda, hogy a neveket elfogadták.

TÓTH LÁSZLÓ